

Jelentés az Erdélyi Református Egyházkerület Lelkészszerkezleti Szövetségének 2004–2005. évi tevékenységéről¹

Főtiszteletű Egyházkerületi Közgyűlés!

Jelentésemet két gondolat köré csoportosítom: előbb beszámolok Szövetségünk múlt évi *tevékenységéről*, majd röviden vázolom az elmúlt esztendő *tapasztalatait*. Ez a megközelítés magyarázza, hogy jelentésem első része tényközlő, míg második része reflektáló jellegű.

I. Tevékenység

Lelkészszerkezleti szövetségünk, mint a lelkipásztoraink közösségét kerületi szinten átfogó szervezet, kettős feladatot lát el: 1. *egyrészt* ösztönzi és összehangolja az egyházmegyei lelkészszerkezleti szövetségek munkáját, és fórumot biztosít a lelkészeket érintő kérdések megbeszélésére, 2. *másrészt* képviseleti és érdekvédelmi tevékenységet fejt ki a különböző egyházi fórumokon. Ez a kettős jelleg meghatározza tevékenységi körét.

1. Mint ösztönző, összehangoló és fórumot biztosító szövetség, szervezi a kerületi lelkészszerkezletet (2004. szeptember 22–23.) és az egyházmegyei lelkeszszerkezleti elnökök éves találkozóját (2005. június 7.); konzultál az egyházmegyei szövetségekkel, számba veszi és támogatja az egyházmegyei lelkeszszerkezletek munkáját, hozzájárulva a lelkészek tudományos és szakmai képzéséhez, a közösségi tudat erősítéséhez, a lelkesztársadalmat foglalkoztató kérdések tudatosításához.

2. Képviseleti-érdekvédelmi tevékenységét a felelős egyházi testületek ülésin (Igazgatótanács, Püspöki Szék, Egyházkerületi Közgyűlés), valamint a más lelkeszszerkezleti szövetségek és egyesületek (A Királyhágómelléki Református Egyházkerület Lelkeszszerkezleti Szövetsége, RORLÉSZ, Magyar Református Lelkeszszerkezleti Egyesület) által szervezett konferenciákon és találkozókon való részvételével fejt ki.

II. Tapasztalatok

Az elmúlt év tapasztalatait – a teljesség igénye nélkül – három igei gondolat köré csoportosítom.

---

¹ Elhangzott Marosvásárhelyen, 2005. június 15-én, az Erdélyi Református Egyházkerület Közgyűlésén.

Tagság és közösség

„Nem erővel, sem hatalommal, hanem az én
lelkemmel! Azt mondja a Seregeknek Ura.”
(Zak 4,6)

Az Erdélyi Református Egyházkerület Lelkészerkezleti Szövetségének minden, az egyházkerület területén szolgáló lelképásztor hivatalból és kötelező módon tagja. Mégis különbség mutatkozik a névleges és tényleges tagság között. Az érdeklődés minimumát jelzi, ha egy lelkész legalább a (kötelező) tagdíjat rendszeresen befizeti. Ennél jóval többet jelent, ha valaki a megyei lelkészerkezleti alkalmakon több-kevesebb rendszerességgel és lelkesedéssel részt vesz.

Ha az elzárkózó, vagy éppenséggel elutasító, szkeptikus viszonyulást jelzés-ként értékeljük, fel kell tennünk a kérdést: Mi ennek az oka? Az egyén önzése (fokozódó individualizmus), lustaság, hanyagság, érdektelenség a lelkési közösség vagy az egyházi közélet iránt, egyet nem értés és személyes ellentét a lelkészek között, zaklatott, olykor hajszolt életmód, vagy talán a kilátástalanság miatt eluralkodó fáradtság, fásultság, kiábrándultság? A felülről lehurrogó magatartás aligha változtat ezen a helyzeten – több év tapasztalata mutatja, hogy az ilyen és ehhez hasonló módszerek sorra kudarcot vallottak. Tudomásunk van arról, hogy sok egyházmegyében a tagdíjat az egyházmegyei pénztáros havonta hivatalból levonja a lelkészek fizetéséből. Mint a befizetés gondját felvállaló, az önkéntességet serkentő-segítő, de nem kikényszerítő eljárást, az ilyen vagy ehhez hasonló megoldást csak helyeselhetjük. Viszont a pusztán kényszer alkalmazása nem fogja feloldani – hanem csak még jobban elmélyíti – a fizetni nem akarók és a közösség, vagy az egyházmegyei vezetés között fennálló feszültséget. A fizetni nem akarás lehet csupán egyetlen megjelenési formája (tünete) egy lappangó vagy már elmérgesedett konfliktus tünetegyüttesének.

A negatív tapasztalatok mellett az egyházmegyékből érkező beszámolókból világosan kiderül, hogy lelkészeink vágnak a közösségre és tesznek is ennek érdekében. A szokásos – s talán épp ezért olykor kevésbé vonzó – alkalmak mellett az önképzés, közös készülés, vagy kötetlen találkozás régi-új formái jelennek meg, melyek olyanokat is vonzanak, akik különben vonakodnak befizetni a tagdíjat. Ezen a területen nem csupán az egyházmegyei lelkészerkezleti elnöknek van jelentős szerepe és felelőssége, de minden olyan lelkésznek is, aki rátermettsége, helyzeti adottsága, lelkesedése, képzettsége, anyagi forrásai, áldozatvállalása folytán a közösség építésében és erősítésében részt vállalhat. Mindenkinek egyéni lehetősége és felelőssége, hogy állhatatos és fegyelmezett részt vállalással és részvétellel erősítse a központilag irányíthatatlan, de annál jelentősebb helyi kezdeményezéseket. A tapasztalat azt mutatja, hogy a kisebb, azonos érdeklődési körű, baráti közösségek életképesebbek és hatékonyabbak, mint a nagy közösségek. Csakhogy ezek a működő csoportok ne feledkezzenek meg arról a közös felelősségről sem, amelyet egy egyházmegyén belül a többiekkel együtt hordoznak, ti. arról, hogy a félrehúzódotkat bátorítani, a resteket noszogatni, a fegyelmezetlene-

ket rendre szoktatni nemcsak lehetőségük, hanem az azonos szolgálatban való részesezés folytán evangéliumi felelősségük is. Ezt a felelősséget tőlük az egyházmege kormányzati-adminisztratív felelősei át nem vállalhatják, csupán ösztönözhetik, támogathatják munkájukat.

Szakmaiság és önképzés

„Mindent vizsgáljatok meg: a jót tartsátok meg, a gonosz minden fajtájától tartózkodjatok.” (1Tessz 5,22; új fordítás)

Tisztában vagyok a szakma kifejezés rossz hangzásával, hisz többnyire hivatásról szeretünk beszélni. Ennek ellenére tudomásul kell vennünk, hogy a lelkipásztori hivatás ma leértékelődött. Nem a külső bírálók lekicsinylő véleményére gondolok itt elsősorban, hanem arra a folyamatra, amely lassan, fokozatosan, de mégis szakmává alacsonyította a lelkészi szolgálatot. A szakmaiságnak egyik érzékletes – de nem egyedüli – kifejezője a mára már divatszóvá vált menedzser-lelkipásztor megnevezés.

Az utóbbi 15 évben a lelkészi szolgálat köre jelentősen bővült. A feladatok megsokszorozódtak. A templom falai közé rekesztett egyház kilépett a világba és egyszerre ott találta magát a társadalmi, gazdasági és politikai élet forgatagában. Az eszményi cél az volt, hogy környező világunk egészét érintse meg és hassa át az evangélium éltető ereje. Ehelyett inkább az történt, hogy nem mi érintettük meg és hatottuk át környezetünket, hanem a világ érintett meg bennünket és hatotta át rajtunk keresztül egész egyházi életünket.

Természetesnek tartom, hogy a társadalmi, gazdasági és politikai tényezők igényt tartottak és tartanak az egyház szolgálatára, a közéletben való jelenlétére. De ott, ahol az egyház mindent kihívásnak tekintve, csaknem válogatás nélkül vállalta fel a neki szánt feladatokat, nem válhatott a társadalom sójává és kovászává, hanem szentségétől megfosztva, közönséges használati tárgyként, eszköze, kiszolgálója lett a lényegétől idegen törekvéseknek, médiuma (közvetítője és hordozója) a közösségi jellegéhez méltatlan módszereknek, és gerjesztője olyan magatartási formák meghonosodásának, amelyek aláásták tekintélyét, megcsúfolták valódi értékét és felforgatták jó rendjét. A gyors és látványos siker és a sokszor vele járó gőg és öntömjénezés fölébe kerekedett a hűséges, becsületes, szívósan kitartó szolgálatnak, az egyéni érdek a közösségének, a pillanatnyi helyzet megragadásától függő anyagi, külső feltételek megteremtése a tartalomnak. A különböző irányból felkínált kisebb-nagyobb lehetőségek megragadása fokozta azt a jelenséget, hogy egyházi életünk az apró, egymás mellett élő, de egymástól csaknem függetlenül létező vállalkozások mintájára és szintjén szerveződjék és működjék, melyek inkább feszítik és rombolják, mintsem gazdagítják és megtartják a közösséget. Az egyéni képességet nem lehetett szélesebb mederbe terelve összetartani, mert a központi irányítás és ellenőrzés gondolata – okkal, ok nélkül – a

letűnt kommunista diktatúra módszereit idézte. Így aztán az új út a modern piacgazdaság (verseny)szelleme szerint alakult, ahol az igazi, testvéri, lelki közösségek helyébe – vagy ami még rosszabb, azok árca mögé rejtőzve – az önfenntartásra és önmegtartásra berendezkedett, egymást kölcsönös előnyökhöz juttató érdekcsoportok léptek, mintegy szakosodva a különbnél külön feladatok felvállalására és elvégzésére. Ha eddig nem tettük volna, ma már felelőtlenségnek kell tekintenünk az olyan egyházi jelszó mögé húzódó magatartást, mely fennen hirdeti: a mi feladatunk az, hogy a keretet megteremtsük, s azokat az Úr Jézus majd be fogja tölteni tartalommal. A tartalmat szem elől tévesztő, csak a keretek megteremtésére összpontosító erőfeszítés és a szakmaiság kéz a kézben járnak. Naivitás azt gondolni, hogy az evangéliumot, mint tartalmat, bármely keretbe be lehet gyömöszölni anélkül, hogy abból valami – s féltő, hogy a lényeg maga – veszendőbe ne menne. Jézus Krisztus tanítványainak a világban való missziói jelenlétére és forgolódására nézve ma is ugyanaz az evangéliumi követelmény érvényes: okosan és hamisítatlanul (Mt 10,16). E kettős követelmény egységéről nem szabad lemondanunk. Az okos, megfontolt, belátó magatartás a lehetőségeket kutatja fel, veszi számba, vagy teremti meg, de mindig csak az utóbbi, az evangélium hamisítatlan átadásának szigorú, kizárólagos és következetesen alkalmazandó feltevéle mellett.

Az egyházmegyei értekezleti elnökök jelentéséből egyértelműen kitűnik, hogy a fent említett negatív jelenségek ellenére, a lelkészársadalom érdeklődésének középpontjában ma is a hivatásgyakorlás mindig időszerű kérdései állnak. Becsülete van a prédikációs szolgálatra való közös készülésnek. Vonzása van a tartalmas, színvonalas, változatos teológiai vagy gyakorlati témájú előadásoknak. Ugyanakkor romboló minden olyan megnyilatkozás, amely azt az érzést kelti a lelkészekben, hogy nem vették őket komolyan, és üres kézzel bocsátották el őket. A mai felgyorsult világban senki sem örvend annak, ha úgy érzik, csak rabolják idejét.

Az egyházmegyei értekezleti elnökökkel tartott megbeszélésen örömmel tapasztalhattuk azt is, hogy mekkora tisztessége van Teológiánknak. Lelkészeink erős lelki kötődéssel ragaszkodnak ahhoz az intézethez, amely felkészítette és elindította őket az evangélium szolgálatára. Igénylik és elvárják, hogy a szolgálatra való folyamatos készülésükben, akár az önkéntesen szerveződő, akár a kötelező továbbképzésben, a Teológia tanárai tevékenyen részt vegyenek. A rendszeres önképzésről viszont akkor sem mondanak le, ha szűkös anyagi kereteik nem teszi lehetővé, hogy nagy távolságról érkező előadókat hívjanak értekezleteikre, hanem maguk készülnek, és egymást építik a kinek-kinek adott kegyelmi ajándék mértéke szerint. Mindez arra utal, hogy a lelkipásztorok a lelkipásztorkodást a szakmaiság szintjén sokkal inkább szükségből gyakorolják, és tudatosan vagy „ösztönösen”, felülről-belülről indítatva, érzékelik a jelenlegi helyzet számtalan visszásságát.

Szolgák a szolgálatban

„Kicsodám van az egekben? Náladnál egyébben nem gyönyörködöm a földön! Ha elfogyatkozik is testem és szívem: szívemnek kősziklája és az én örökségem te vagy, ó Isten, mindörökké.” (Zsolt 73,25–26)

Egyre gyakrabban jelentkező igény – ebben a témakörben már több előadás is elhangzott – lelkipásztoraink lelkigondozása. Úgy vélem, ez a kérdés több szempontból is megkülönböztetett figyelmet érdemel.

Tudomásom szerint felmérés ugyan nem készült, de egyházi berkekben nyílt titok, hogy az utóbbi néhány esztendőben aggasztóan megnőtt a válások száma a lelkészek között. A jelenség méretére néhány elejtett megjegyzés utal: a nemrég végzett fiatal lelkészek körében, szerencsés esetben, legfeljebb 5 évig tart a házasság; van olyan évfolyam – még ha nem a frissen végzettek, és nem a népesek közül való is –, ahol már minden házasság felbomlott; olyan esetekkel is találkozunk, ahol egy-egy lelkész túl van már a második váláson is. A házasságok felbomlását nyilván nem szabad a tünetegyüttes egészétől elkülönítve, egyetlen és legfontosabb kérdésként kezelni, de mint újabb keletű, elhatalmasodó jelenség, ráirányítja a figyelmet a lelkésztársadalomban lappangó válságra.

Milyen okai lehetnek ennek a válságnak?

Ha nagyon leegyszerűsítjük a kérdést, azt mondhatjuk, a legnagyobb baj az, hogy a mai lelkész nem tanult meg tűrni. Sokkal kisebb az ellenálló képessége, mint a régieknek. Köztudomású, hogy voltak olyan idők, amikor a lelkészeknek a mainál sokkal nehezebb körülmények között kellett helytállniuk. Ez az állítás igaz lehet. De a tény megállapítani nem elég, rá kell mutatni a lehetséges okokra is, ha valamilyen eligazítást szeretnénk nyerni e kérdésben. Az alábbiakban, a teljesség igénye nélkül, erre teszek kísérletet.

A világháború utáni időszakban és a dühödt kommunizmus éveiben valóban sanyarú volt a lelkipásztorok sorsa. De amíg a világháború mindenkit nincstelen-né tett, amíg a diktatúra éveiben arca volt az ellenségnek és egységbe kényszerítette a másik oldalra szorultakat, amíg a szegénység és a kisebbségi-ideológiai elnyomás nivelláló hatása folytán többé-kevésbé mindenki egyforma gondokkal küzdött és mindenkire egyforma súly nehezedett, addig mára a teljes élet megváltozott: megváltozott a társadalom, s vele együtt változott a hívek és a lelkészek élete is.

Társadalmi szinten a mindent szabad, amit lehet nyugati liberális gondolat formálta át leginkább tudatunkat. Ennek az ideológiának bomlasztó hatását csak fokozta, hogy a romániai viszonyok között a lehetőségek jóval meghaladták a szabadság törvényes kereteit: egy korrumpált társadalomban gyakorlatilag azt is lehet, ami jogi értelemben tilos. Ez a helyzet csak súlyosbította az amúgy is sokkhatásként ránk zúduló értékválságot. Amit egyházi és társadalmi szinten a kommunizmus nem tudott tönkretenni, mert ideológiailag átlátható volt az elv és a gya-

korlat között húzódó szakadék miatt, azt megtette néhány év vad kapitalizmus, mert tökéletesen igazolta önmagát. A pénz lett a legfőbb hatalom, az egyéni érdek a mindent maghatározó mérték, s ez fellazította és széthúzta az addig zárt sorokat. Ennek a folyamatnak az egyházban érvényesülő hatásáról fentebb már részletesebben szóltam.

Közegyházi szinten a civiltársadalom újraszerveződése és megerősödése kellemetlen tapasztalatok forrásává vált. Korábban, főleg a kommunista diktatúra idején, a szervezetek és egyesületek felszámolásával, az egyház lett nemcsak az ideológiai másság, de a nemzeti és kulturális értékek legfőbb letéteményese is. Az önvédelmi helyzet megerősítette pozícióját és jelentősen növelte tekintélyét. Nyugodtan mondhatjuk, hogy a társadalom valamennyi rétege talált valamit az egyház szolgálatában, amit értéknek fogadott el. Az egyház azonosította magát a reál hámuló feladatokkal, de szem elől tévesztette, hogy az irányában tanúsított megbecsülésnek nem a hitbeli meggyőződés az elsődleges mozgatója. A civiltársadalom újraszerveződése az eszmélés és csalódás idejévé vált. Kezdetben még csaknem minden társadalmi vagy politikai alakulat igényt tartott az egyház szolgálatára, de minél inkább függetlenedett, annál kevésbé maradt egyházas. Sőt, nemritkán ellenségesen viszonyult az egyházhoz, hogy létjogosultságát igazolja, és függetlenségét megerősítse. Az egyház identitászavarba került. Elvették tőle azt, ami soha sem volt kizárólagos tulajdona, de amit hosszú időn keresztül ő őrzött és képviselt, ami tekintélyét növelte, s ami egyértelművé tette a társadalomban betöltött szerepét. A még mindig erőteljesen érzékelhető zavarodottság jele, hogy az egyház ma is sokkal több energiát fordít arra, hogy a társadalmi élet porondján – lehetőleg minden szinten – valamiképpen jelen legyen, mintsem arra, hogy a megváltozott körülményekre figyelve értékelje helyzetét, és átgondolja szolgálata lényegét és lehetőségeit. Ennek az állapotnak a fenntartása nemcsak olyan többletmunkát eredményez, mely szétszórja és felemészti az amúgy is szűkös erőforrásokat, hanem sok tekintetben felveti az egyház illetékességének a kérdését is, feszültséget és irritációt okoz, fenntartja, sőt fokozza az identitásválságot és zavarodottságot, késlelteti az egyház tényleges önmagára találását. Lehet, attól félünk, hogy ha a pillanatnyilag még tartható pozícióinkat feladjuk, a keresztyénség Európára kiterjedő válsága következtében még inkább teret veszítünk. De gondoljuk meg, hogy amitől tartunk, éppen akkor fog bekövetkezni, ha egyebek miatt valódi értékünkéről mondunk le. Az egyház tulajdonképpeni propriuma az evangélium, és léte döntő módon az evangélium szolgálatán áll vagy bukik.

Hiszem, hogy lelkési közösségünk számtalan nyomorúsága és erőtlensége szorosan összefügg egyházi életünk általános válságával. A lelkésztársadalmat ma annyira jellemző rendetlenség és fegyelmezetlenség csak külső megjelenése egy átfogóbb, mélyebb belső, lelki válságnak: elsősorban nem ok, hanem következmény. Ez azt jelenti, hogy a lekipásztorok lelkigondozásának kérdése nem módszertani vagy technikai jellegű feladat elé állít, hanem mindenekelőtt a keresztyén identitás evangéliumi alapon történő tisztázását teszi szükségessé. A keresztyén ember legfőbb erénye az Isten ígéreteire hagyatkozó hit, az a rendíthetetlen biza-

lom, melynek nincs szüksége pótlékokra, mely reménység ellenére is reménykedve hisz a holtat is megelevenítő, a nem létét léte szólító kegyelmes Istenben (Róm 4,17). Vigyázzunk, nehogy abba a tévedésbe essünk, hogy míg híveinknek az evangélium megtartó erejét hirdetjük, lelkészeink pszichológusok és családterapeuták segítségére szoruljanak. Semmi sem fogja szolgálatunkat hiteltelenebbé tenni, mint az, hogy akik az Isten kegyelmének megtartó, új életre vezérlő erejéről tesznek bizonyosságot, emberek emberi segítségével reménykednek. Nem a tudomány jogosultságát akarom itt kétségbe vonni, sem eredményeit nem akarom ki-sebbiteni. Csupán arra kívánok rámutatni, hogy az evangélium és tudomány nem alternatívák, s akik az evangélium hirdetéséből élnek, illő, hogy mindenekelőtt az evangéliumból és az evangélium által éljenek.

A jelentésbe foglalt gondolatokat a Főtiszteletű Egyházkerületi Közgyűlés megtisztelő figyelmébe ajánlom.

Tisztelettel kérem jelentésem elfogadását.

A világ képtelen arra, hogy meggyógyítsa magát; ami nyomja, azt olyan türelmetlenül viseli, hogy nem törekszik egyébre, csak megszabadulni tőle, mindegy, mi áron. Ezer példán láthatjuk, hogy rend szerént a saját kárával gyógyítja magát... A rossz helyébe nem jön szükségképpen a jó; más rossz is jöhet helyébe, sőt rosszabb is.

Montaigne: *Esszék*